

5 206 700

tik daudz pasažieru 2025. gadā ir pārvadājusī Latvijas lidsabiedrība *airBaltic*. Kopumā *airBaltic* ir veikusi lidojumus 133 maršrutos uz 82 galamērķiem 38 valstīs.

PAGĀJUŠAJĀ gadā Maksātspējas kontroles dienests no darbinieku prasījumu garantiju fonda izmaksājis 1 852 976 eiro 70 maksātspējīgo uzņēmumu 875 darbinieku prasījumu apmierināšanai. Vidējā viena darbinieka prasījumu segšanai piešķirtā summa bija 2118 eiro. Lielākā summa – 439 885 eiro – izmaksāta uzņēmuma *Skonto Plan* 229 darbinieku prasījumu apmierināšanai. LETA

sleja

Sadarbība starp viensētām

Rolands Feldmanis*

INDIVIDUALIZĀCIJA, patība, unikalitāte un personīgās intereses mūsdienās tiek uzskatītas par progresu virzītājspēku. Varam to reducēt uz ekonomista Ādama Smita «neredzamo roku» – individuālās intereses radīs optimālo ekonomisko rezultātu. Paskatāties, cik apkārt ir blogu veidotāju un influenceru – visi ir tik īpaši! Personības! Zvaigznes!

Kāda tad ir mūsu nākotne – savstarpēja konkurence, stiprāko atlase, un nākamais solis – atkrišanās no neveiksmīgākā, sasirgušā vai nepilnvērtīgā? Ir arī cita iespēja – mazāk redzama, sociālāka, vienojoša un varbūt pat savstarpēji empātiskāka – sadarbības grupas, organizācijas un kooperācija.

Ko mēs zinām par kooperāciju Latvijā? Tā ir lauksaimniecībā – apvieno aptuveni katru ceturto piekto aktīvo lauksaimnieku. Īstu lauksaimniecības kooperatīvu, kur katram biedram ir viena balss, kur strādā visi kopā, viena mērķa vadītā, un kopā pārdod savu saražoto produkciju, ir vairāk nekā pusimt. Tomēr tas ir vairākas reizes mazāk nekā Rietumeiropā vai Skandināvijas puslīnī. Lai gan mums Latvijā ir pat Kooperācijas likums, Latvijā kooperatīvu kopējais apgrozījums nesasniedz pat miljardu eiro gadā, proti, ir vien 700 miljonu. Kāpēc? Atšķirībā no Rietumiem un Ziemeļvalstīm mūsu zemniekiem vēl nav savas pārstrādes, ir vien nelieli uzņēmumi – piena kooperatīvi *Straupe*, *Baltu piens* un *Viļāni*. Savu medu pārdod kooperatīvs *Medotava*, arī *Kurland honey*

un *Latvijas medus*. Ir māražotāju kooperatīvi – *Provincas produkti* un *Kuldīgas labumi*. Lielākajam kooperatīvam Baltijas valstīs pieder iesalu ražotājs *Latmalt*. Tas ir vienīgais iesala ražotājs Latvijā, turklāt pieder zemniekiem. Tomēr tas ir ļoti maz. Mums, viensētņiem, progresu ceļš, šķiet, ir tieši sadarbība, nevis šķelšanās. Un, iespējams, sadarbība tieši zem kooperācijas juma.

Turklāt kooperāciju lauksaimniecībā atbalsta ne tikai Eiropas Savienības līmenī, bet arī mūsu Zemkopības ministrija. Protams, biznesu ir vieglāk veidot ar SIA, kur vadošo lomu spēlē lielākais īpašnieks vai grupa. Kooperatīvā lēmumu pieņem kopsapulce, un paši biedri arī vada vai uzrau-

Īsti lauksaimniecības kooperatīvi ir vairāk kā pussimta

ga kooperatīva darbu. Ar biedriem ir jāsaskaņo, jāvienojas, nevar diktēt savas intereses. Kooperācija ir nevis par individuālu izrāvienu, bet par pārdomātu ilgtspējīgu attīstību. Var pievienoties arī esošiem kooperatīviem, nav jādibina savējais. Nosaukšu vēl piemērus: graudu – *Latraps*, *Vaks*, *Abra*, dārzeņu – *Baltijas dārzeņi*, *Mūsmājdārzeņi*, piena – *Piena loģistika*, *Pienenīte*, *Drusti*, *Piebalga*, augļu un ogu – *Baltijas ogu kompānija*, *Augļu nams*, *Zelta ābele*, kā arī *Latvijas liellops* un *Green Beef* un vēl daudzi citi. Laiks vienoties! Tā saglabāsim arī nacionālās ražošanas intereses un lūkosimies pēc zemniekam piederošas lauksaimniecības produkcijas pārstrādes. ●

*Latvijas lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas valdes priekšsēdētājs

Rubrikā Uzņēmēja sleja ikvienam uzņēmējam un uzņēmuma vadītājam ir iespēja paust savu viedokli par notiekošo ekonomikas un finanšu jomā valstī, pastāstīt par aktualitātēm un sasniegumiem pārstāvētajā nozarē un uzņēmumā. Rakstiet:

✉ magda.riekstina@dienasmediji.lv

Svarīgi ir tas, kādam

Igaunijā iedzīvotāji no otrā pensiju līmeņa izņemto na-

Nelda Zālīte

LATVIJĀ pensiju sistēmas kontekstā ik pa brīdim uzvirmo diskusijas, vai mums nevajadzētu iet to pašu ceļu, kuru aizsāka Igaunija 2021. gadā un kuram šogad pievienojas arī Lietuva. Proti, runa ir gan par atteikšanos no obligātas dalības otrajā pensiju līmenī, pārejot uz brīvprātības principu, gan arī par iespēju izņemt otrā pensiju līmeņa uzkrājumus pirms pensionēšanās vecuma sašņegšanas.

Latvijā jau ir dzirdēti negatīvi viedokļi par Igaunijā un Lietuvā īstenoto otrā pensiju līmeņa reformu, taču *Diena* nolēma paanalizēt, ko par izmaiņām saka mūsu Baltijas kaimiņvalstīs.

Galvenais secinājums ir tāds, ka pensiju sistēmas reforma nesasniedz mērķi, ja tas nekorelē ar iedzīvotāju uzvedību. Proti, Igaunijā iespēja priekšlaikus izņemt otrā pensiju līmeņa uzkrājumus tika dota tādēļ, lai cilvēki paši varētu izvēlēties ilgtermiņā ienesīgākos ieguldījumu variantus uzkrājumu vecumdienām veidošanai. Taču iedzīvotāji, kuri izņēma otrā pensiju līmeņa uzkrājumus, tos nevis ieguldīja citos uzkrājumu veidošanas variantos, bet vairumā gadījumā izmantoja ikdienas pirkumiem un parādu atmaksai. Līdz ar to Igaunijā tika veicināta inflācijas kāpums, un daudzi šīs valsts iedzīvotāji būtiski samazināja savu nākotnes pensiju.

Igaunijas Bankas veiktā analīze liecina, ka brīvprātīga uzkrājumu veidošana nav pietiekami plaši izplatīta un apjomīga, lai nodrošinātu finansālu labklājību iedzīvotājiem vecumdienās. No otrā pensiju līmeņa izņemtā nauda netika atkārtoti ieguldīta, un galu galā jau tā vājākajā ekonomiskajā un sociālajā pozīcijā esošās sabiedrības daļas finansiālā situācija var vēl vairāk pasliktināties.

Patērētājs un kredīta atmaksas Jāatgādina, ka Igaunijas iedzīvotāji tiesības izņemt savu uzkrāto otrā pensiju līmeņa līdzekļus vēl pirms pensionēšanās vecuma sašņegšanas ieguva sarežģītajā covidpandēmijas laikā, proti, 2021. gadā. Idejas par šādu soli gan bija jau iepriekš, vēl

▲ **LIETUVĀ** kopš 2026. gada iedzīvotājiem vairs nav automātiski jāiesaistās otrajā pensiju līmenī, var pārtraukt dalību tajā vai izņemt līdz 25% no saviem uzkrājumiem. Šādu Lietuvas lēmumu kritizē daudzi ekonomisti – no mazumtirdzniecības līdz mājokļu tirgum.

Lēmumi par naudas izņemšanu no otrā pensiju līmeņa tika pieņemti impulsīvi. Migle Gribiniene

pirms pandēmijas. Likums tagad paredz, ka pēc uzkrājumu izņemšanas no jauna pievienoties otrajam pensiju līmenim var ne ātrāk kā pēc desmit gadiem.

Publiski pieejamā informācija liecina, ka 2019. gada beigās Igaunijā otrajā pensiju līmenī bija vidēji 6000 eiro

uz katru šī pensiju līmeņa dalībnieku (te gan jāuzsver – tā ir vidējā summa, nevis 6000 eiro katram dalībniekam).

2023. gadā aptuveni 30% otrā pensiju līmeņa kontu īpašnieku bija izņēmuši savus pensiju uzkrājumus. Tas nozīmē, ka aptuveni 250 tūkstoši nākotnes pensionāru samazināja savus nākotnes pensijas uzkrājumus vai vismaz tos uzkrājumus, kas veidojas pensiju sistēmas ietvaros.

Igaunijas *Swedbank* Investīciju fondu vadītāja Age Petera šīs valsts sabiedriskajam medijam ERR skaidroja, ka «viens no galvenajiem argumentiem par labu pensiju reformai bija individuālās brīvības palielināšana. Tika uzskatīts: ja cilvēkiem tiks dota iespēja pārvaldīt savu naudu, viņi spēs pieņemt labākus lēmumus». Tomēr, kā atzīst A. Petera, dati liecina, ka patstāvīga ieguldīšana joprojām ir reta parādība un

ievērojama daļa pensiju naudas tiek izmantota patēriņam vai vienkārši atrodas dīkstāvē iedzīvotāju banku kontos, zaudējot vērtību inflācijas dēļ.

Igaunijas Bankas veiktā analīze apstiprina, ka gadu pēc reformas puse no otrā pensiju līmeņa izņemtās naudas tika nevis ieguldīta, bet palika banku kontos, tādējādi nopelnot mazāk nekā pensiju fondos, bet pārējā daļa tika iztērēta veikalos un citur.

Igaunijas Bankas veiktajā situācijas izpētē secināts, ka aptuveni 30% no izņemtās naudas tika novirzīta nesamaksāto patēriņa kredītu atmaksai un kopumā parāds tika atmaksāts aptuveni 250 miljonu eiro apmērā. Lielākā daļa no vairāk nekā diviem miljardiem eiro, kas tika izņemti no otrā pensiju līmeņa, nekādā veidā netika ieguldīti tā, lai nodrošinātu labklājību vecumdienām.

Lietuvā medijs TV3 pērn